

Ministerie van Defensie

Voortgangsrapportage

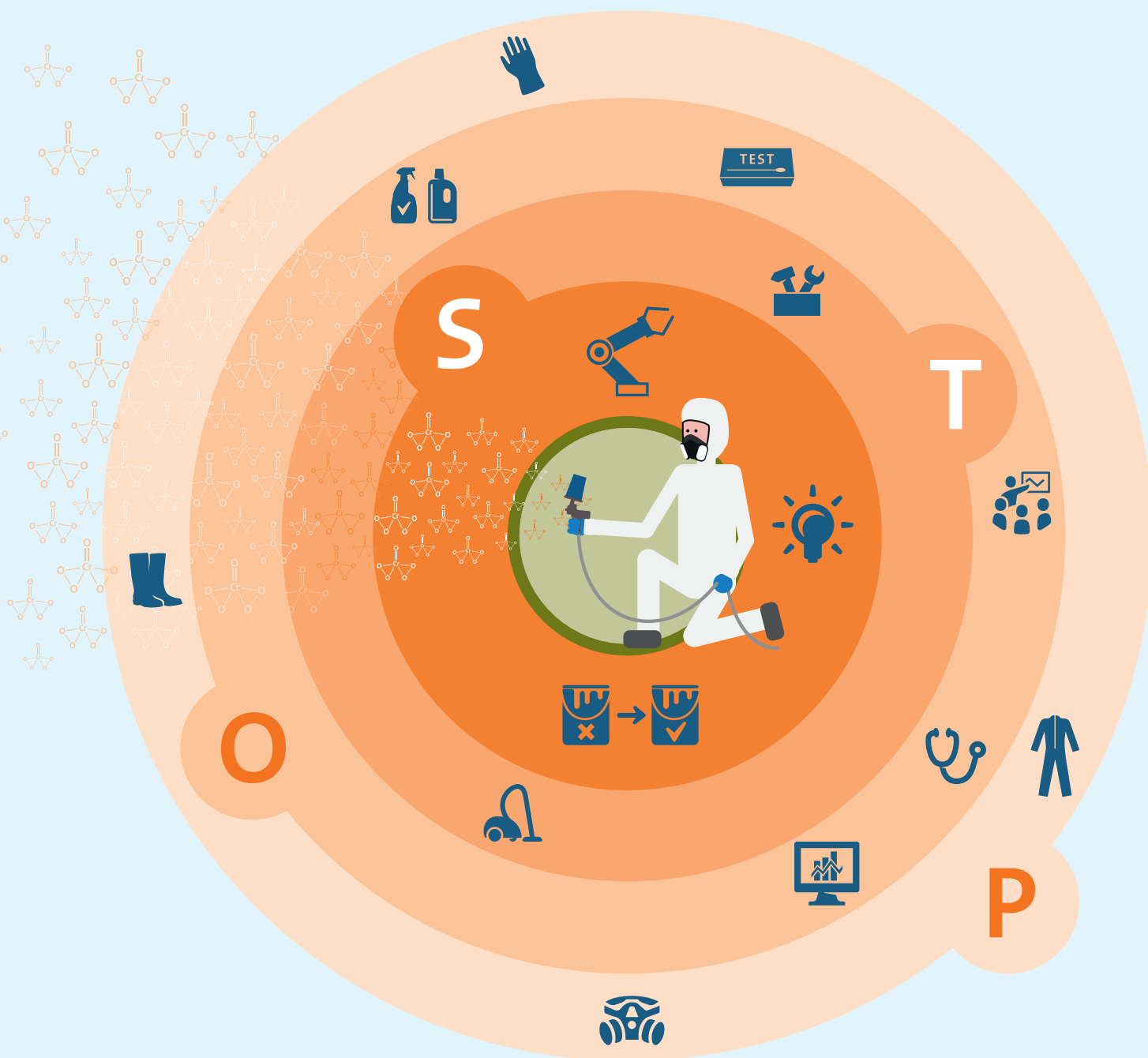
Plan van aanpak beheersing chroom-6 Defensie

Introductie

Deze voortgangsrapportage beschrijft de voortgang van de maatregelen die zijn opgenomen in het defensiebrede plan van aanpak voor de beheersing van chroom-6 (kamerstuk 35 000 XX nr. 70). In de rapportage zijn de maatregelen geordend in vier hoofdthema's:

- 1. Randvoorwaarden om veilig te kunnen werken.** Denk hierbij bijvoorbeeld aan de verbetering van spuitcabines en gereedschappen, maar ook van informatiesystemen.
- 2. Voorkomen instroom chroom-6 en zoeken naar alternatieven.** Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van chroomarme verfsystemen op luchtvaartuigen.
- 3. Inzicht in toepassing en beheersing.** Denk hierbij aan het uitvoeren van metingen en risicobeoordelingen, indien werkzaamheden plaatsvinden waarbij (mogelijk) chroom-6 kan vrijkomen.
- 4. Verbeteren van het veilig werken.** Hierbij gaat het om de maatregelen die bijdragen aan de veilige taakuitvoering zelf, zoals regelgeving en voorlichting.

De nummering van de maatregelen is gelijk aan de nummering in het [Plan van aanpak beheersing chroom-6](#) bij Defensie. Hierin is behalve de maatregelen ook meer over de context en het beoogde effect te vinden.

De maatregelen zijn ontwikkeld volgens de arbeidshygiënische strategie zoals bedoeld in de Arbowetgeving. Kort samengevat gaat het om 'S-T-O-P': eerst wordt gekeken of **Substitutie** van de stoffen mogelijk is. De volgende stap is om te kijken welke **Technische** maatregelen mogelijk zijn of welke **Organisatorische** maatregelen genomen kunnen worden om de blootstelling zo laag als mogelijk te laten zijn. Als laatste stap kunnen **Persoonlijke** beschermingsmiddelen worden ingezet om het personeel te beschermen. Deze aanpak moet leiden tot het bereiken van de lange termijn ambitie van stofvrij werken.

1. Randvoorwaarden voor veilig werken

Onderstaande maatregelen zijn gericht op het verbeteren van de randvoorwaarden om veilig te kunnen werken. Denk daarbij aan spuitcabines, betere installaties en gereedschappen, maar ook aan informatiesystemen voor het beter en makkelijker kunnen raadplegen van informatie over gevaarlijke stoffen.

Maatregel	Gereed	Voortgang en toelichting
Maatregel 11: Stel een projectvoorstel op dat uiterlijk 2020 leidt tot realisatie van een koppeling tussen de database gevaarlijke stoffen, de uitkomsten van de RI&E (risico-inventarisatie & evaluatie), blootstellingsbeoordelingen en de blootstellingsregistratie.	01-05 2019	Het projectvoorstel is opgesteld en geaccordeerd. De koppeling van de nu nog verschillende databases maakt het voor de gebruikers eenvoudiger om informatie te raadplegen en te registreren. De IT-functionaliteit wordt 1 december 2020 opgeleverd met de meest essentiële functionaliteiten, in 2021 volgen de volledige functionaliteiten.
Maatregel 12: Vervang de niet-geschikte spuitcabines van CLSK (Commando Luchtstrijdkrachten) op vliegbasis Volkel, Eindhoven, De Kooy en Leeuwarden door voorzieningen die geschikt zijn om veilig met chroom-6 te werken.	2020	Drie van de vier mogelijke leveranciers hebben aangegeven de opdracht niet te kunnen uitvoeren. Een vierde leverancier heeft begin 2020 (aanvullende) informatie vermeld. Dit heeft echter niet geleid tot een offerte, zodat de aanbesteding als mislukt moet worden beschouwd. Er zal vertraging optreden (tot naar verwachting medio 2022) omdat de markt opnieuw moet worden bevestigd. Inmiddels is het Rijksvastgoedbedrijf bezig met het de uitvoering van een nieuwe marktverkenning en het opstellen van de technische vraagspecificatie voor het verder kunnen doorlopen van de nieuwe aanbestedingsprocedure. De huidige door CLSK gehanteerde mitigerende maatregelen blijven gehandhaafd. Dit betekent dat het personeel veilig kan blijven werken, maar dat de bedrijfsvoering niet optimaal is ingericht.
Maatregel 13: Voer een onderzoek uit in samenwerking met DMO (Defensie Materieel Organisatie), naar de inzet van spuitrobots om mens en spuitproces te scheiden en rapporteer hierover.	2022	Deze opdracht is primair gericht op de luchtmachtonderdelen, aangezien alleen daar nog chroom-6-houdende verfsystemen worden aangebracht. Zie ook Kamerstuk 35 000 X, nr. 70 (dec. 2018) over het invoeren van chroomarme verfsystemen. Zowel voor het spuiten, als voor het verwijderen van chroomhoudende verf zoekt Defensie in samenwerking met de industrie naar andersoortige toepassingen, technieken en afzuigingen. Uit studie/werkbezoeken door CLSK en RVB blijkt dat nog geen geschikte toepassingen in praktijk bestaan bij andere nationale en internationale organisaties, waarmee wordt voldaan aan de wettelijke eisen.
Maatregel 14: Leg met betrokkenheid van de gebruikers een beproefde werkwijze vast voor het doorlopend beoordelen en zo nodig vervangen van de gereedschappen voor werkzaamheden met chroom-6 zodat deze voldoen aan de stand der techniek.	01-05 2019	De maatregel op zich is uitgevoerd, maar vereist in de uitvoering doorlopende aandacht. Het bedoelde effect ervan is het doorlopend zorgen voor gereedschappen, nodig voor werkzaamheden als schuren en slijpen, die voldoen aan de stand der techniek. Hiervoor is de samenwerking tussen de gebruikers van de gereedschappen en de assortimentsmanager, die verantwoordelijk is voor de aanschaf ervan, belangrijk. Dit verloopt steeds beter, maar het tempo waarmee nieuwe gereedschappen worden ingevoerd, ligt wel nog lager dan gehoopt. Hiertoe is een extra formatieplaats beschikbaar gesteld aan de assortimentsmanager. Commandanten ontvangen van CEAG een rapportage vanwege de RI&E/NIGS waarin gewezen wordt op de verplichting om gereedschappen die voldoen aan de stand der techniek aan te vragen bij de assortimentsmanager.
Maatregel 15: Vervang de voorbereidingsruimte bij de Afdeling Techniek van het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) zodat deze voldoet aan de stand der techniek voor hoog- en laag energetische werkzaamheden.	2021 (vanwege nieuwbouw wordt realisatie op zijn vroegst 2023)	Inmiddels is besloten tot nieuwbouw van de onderhoudsfaciliteiten van de Afdeling Techniek en daarmee ook tot nieuwbouw van de voorbereidingsruimte. Door interim aanpassingen aan de centrale afzuiginstallatie van de huidige faciliteiten en veiligheidsinstructies kan er veilig worden gewerkt conform het Chroom-6 protocol. Het gewenste niveau van veiligheid volgens de laatste stand der techniek zal worden bereikt door nieuwbouw, waartoe inmiddels is besloten. Tevens vindt onderzoek plaats naar andere, minder stof veroorzakende technieken voor oppervlaktebewerkingen. Bruikbare ontwikkelingen op dat gebied worden meegenomen bij de nieuwbouw. Planning is dat eerste faciliteiten van de nieuwbouw in 2023 worden opgeleverd.
Maatregel 19: Inventariseer de werkplaatsen waar industriële reiniging nodig is, neem de periodieke reiniging op in jaarplanning en begroting en laat de reiniging uitvoeren.	eind 2019 (2020)	Het inventariseren van de werkplaatsen die moeten worden gereinigd is uitgevoerd, behalve bij CLAS. Vanwege het aantal werkplaatsen duurt dit tot eind 2020. Voor industriële, specialistische reiniging zijn raamcontracten afgesloten en budgetten gereserveerd. Initiële en periodieke reiniging van de werkplaatsen vindt nu plaats of staat ingepland.
Maatregel 21: Realiseer een structurele informatievoorzieningsoplossing (IV-oplossing) voor de blootstellingsregistratie.	eind 2020	Het projectvoorstel voor de blootstellingsregistratie is vastgesteld en de structurele IV-oplossing wordt inmiddels ontwikkeld i.s.m. de externe leverancier van de applicatie Stoffenmanager. Dit blijkt een fors en complex project te zijn. De functionaliteit wordt voor eind 2020 opgeleverd.
Maatregel 26: Leg vast in de afstotings-/bruikleenprocedure dat een risico-inventarisatie voor chroom-6 (en kankerverwekkende, mutagene en reprotoxische stoffen (CMR-stoffen) in het algemeen) een verplichte stap is zoals bedoeld in de HDBV Aanwijzing 018 Inkopen en aanbesteden.	01-12 2018	Deze procedure is bedoeld om te voorkomen dat chroomhoudend materieel – zeker wanneer mag worden verwacht dat daaraan bewerkingen gaan worden uitgevoerd – wordt afgestoten of in bruikleen gegeven (bijvoorbeeld aan opleidingscentra of musea) zonder dat de afnemer daarvan op de hoogte is. Deze procedure is opgenomen in de regelgeving en wordt inmiddels toegepast.

2. Voorkomen instroom chroom-6 en zoeken naar alternatieven

Onderstaande maatregelen zijn gericht op aanpak van de bron. Het gaat hierbij om het voorkomen van nieuwe instroom van chroom-6-houdend materieel of chroom-6-houdende stoffen, maar ook om het zo veel mogelijk vervangen van bestaande toepassingen door een veilig alternatief. Chroomarme verfsystemen op luchtvaartuigen is daarvan een voorbeeld.

Maatregel	Gereed	Voortgang en toelichting
Maatregel 1: Leg vast in werkwijzen en implementeer dat projectleiders – in geval van noodzaak - een onderbouwde ontheffing aanvragen voor het toepassen van chroom-6 en dat de aanvraag en het besluit wordt vastgelegd in een register.	31-12 2018	De (Europese) wet- en regelgeving maakt het mogelijk dat chroom-6 wordt toegepast (REACH). Zie ook de brief van de minister voor Medische Zorg en Sport van 21 juni 2019 (Kamerstukken 35 000 XVI en 35 000 XV, nr. 130). In de inkoopprocedures van Defensie is als eis opgenomen dat geen chroom-6 wordt toegepast of, indien dit echt noodzakelijk is, dat dit wordt gemeld volgens REACH. Als de toepassing volgens de leverancier essentieel is voor de betrouwbare werking van het (wapen)stelsel, dan moet de projectleider hiervoor een ontheffing aanvragen. Defensie besluit hier vervolgens expliciet over aan de hand van een afwegingskader.
Maatregel 2: Geef de wapensysteemmanager F-35 opdracht om, in nauwe samenwerking met CLSK, actief en blijvend de ontwikkelingen te volgen, verbeteringen te initiëren om blootstellingen door de gebruiker(s) te reduceren en minimaal jaarlijks te rapporteren over de uitkomsten.	01-11 2018	De directeur van de Defensie Materieel Organisatie (DMO) heeft deze opdracht gegeven aan de wapensysteemmanager F-35. Het F-35-programma voert een actief beleid om de toepassing van chroom 6 in het F-35 Air System te minimaliseren en te elimineren. Lockheed Martin (LM) voert een aantal duurzaamheidsstapen uit om chroomhoudende producten te vervangen door chroomvrije producten, waaronder touch-up primers, die naar verwachting de komende jaren beschikbaar zijn.
Maatregel 3: Maak een overzicht van de huidige situatie met betrekking tot chroom-6 in luchtvaartsystemen en in luchtvaart gerelateerde gronduitrusting.	31-12 2019	De maatregelen 3 en 4 zijn aan elkaar verbonden, waarbij de inventarisatie van de luchtvaartuigen zelf prioriteit had vanwege de werkzaamheden met chroom-6. Het overzicht van de huidige situatie voor luchtvaartsystemen (maatregel 3) is opgesteld in samenwerking met fabrikanten en met ondersteuning van het NLR (zie Kamerstuk 35 000 X, nr. 70 uit dec. 2018). Op basis van de vervangingsmogelijkheden (maatregel 4a) is in april 2019 het plan vastgesteld voor het aanpassen van de verfsystemen voor de verdere reductie van chroomhoudende verf (maatregel 4b). Dit plan wordt uitgevoerd waarbij nauw wordt samengewerkt met het NLR, de fabrikanten van luchtvaartuigen en van verfsystemen. Voor de inventarisatie van de luchtvaart gerelateerde gronduitrusting heeft DMO vanwege de omvang daarvan meer tijd nodig, zoals is gemeld tijdens het algemeen overleg Personeel van maart 2019. Eventuele bewerkingen aan deze gronduitrusting gebeuren standaard met de juiste veiligheidsmaatregelen.
Maatregel 4a: Maak een overzicht van de huidige vervangingsmogelijkheden met betrekking tot chroom-6 in luchtvaartsystemen en in luchtvaart gerelateerde gronduitrusting, in de vorm van businesscases en een planning, voor besluitvorming in het Veiligheidscomité Defensie.	01-03 2019	Zie voortgang en toelichting maatregel 3.
Maatregel 4b: Maak een concreet en uitvoerbaar plan met betrekking tot initiatieven voor verdere reductie van gebruik van chroom-6 in luchtvaartsystemen en in luchtvaart gerelateerde gronduitrusting en regel periodieke updates hiervan in.	01-03 2019	Zie voortgang en toelichting maatregel 3.
Maatregel 5: Laat artikel- en systeemmanagers onderzoeken en vastleggen welk materieel chroom-6 bevat op basis van beschikbare documentatie en risico-inschatting.	01-12 2019	De inventarisatie van de aanwezigheid van chroom-6 in de (A- en B-wapen) systemen is inmiddels gereed. Voor de grote hoeveelheid C-systemen en middelen is deze inventarisatie uitgevoerd waar mogelijk vanwege beschikbaarheid documentatie en met oog op de risico's. Indien geen duidelijk inzicht aanwezig is, geldt dat voorafgaand aan bewerking per (deel)stelsel een risico-inschatting wordt uitgevoerd met behulp van een test.
Maatregel 8: Verbeter de procedure zodat aanwijzingen van de wapensysteemmanager(s) en de normsteller gevaarlijke stoffen sneller leiden tot een aanpassing van de inkoop- en distributieketen (bestelling, bevoorrading, inname, blokkeren) met betrekking tot chroom-6-houdende stoffen.	01-03 2019	De interne procedure bij de DMO is verbeterd en de bedrijfsvoering is aangepast. Een betere afstemming tussen wapensysteemmanagers, de normsteller bedrijfsstoffen en de logistieke keten zorgt voor een snellere vervanging van gevaarlijke stoffen door alternatieve stoffen op de werkvloer. Passend bij deze maatregel is de inspanning die DMO - met de extra toegewezen capaciteit - verricht om het aantal CMR-houdende bedrijfsstoffen te reduceren door alternatieve bedrijfsstoffen. De prioriteit ligt bij de meest gevaarlijke bedrijfsstoffen ("CM1") en inmiddels is een groot aantal van deze stoffen uitgefaseerd en/of vervangen.

3. Inzicht in toepassing en beheersing

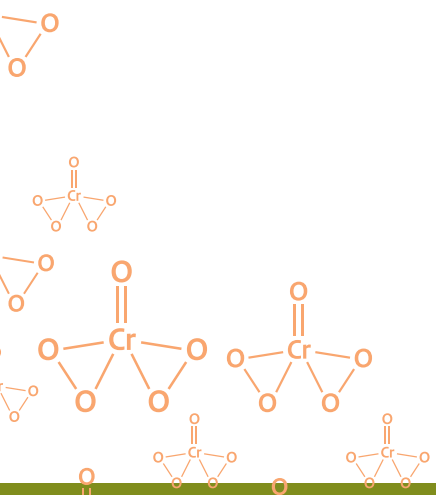
Onder dit thema vallen maatregelen om beter inzicht te krijgen waar chroom-6 is toegepast. Maar ook de maatregelen die leiden tot het uitvoeren van metingen en risicobeoordelingen, indien werkzaamheden plaatsvinden waarbij (mogelijk) chroom-6 kan vrijkomen. Met deze informatie kan Defensie beleid en bescherming evalueren om verder te verbeteren.

Maatregel	Planning	Voortgang en toelichting
<p>Maatregel 6: Realiseer een interim mogelijkheid voor het eenduidig vastleggen in SAP van de aanwezigheid van chroom-6 op materieel, bedoeld om daarna SAP te gaan vullen zodat informatie voor gebruikers inzichtelijk wordt.</p>	<p>01-12 2018</p>	<p>Voor het vastleggen van de aanwezigheid van chroom-6 in materieel op basis van maatregelen 4 en 5 en van het gebruik van de detectiepen, zijn aanpassingen doorgevoerd op de Environmental Health & Safety (EHS)-module van SAP. Deze module is eerder ingevoerd voor de beheersing van munitie (Munitie Warehouse Managementsysteem - WMS klasse 5). Deze EHS-module faciliteert het omgaan met gevaarlijke stoffen waaronder munitie - een explosieve stof - maar ook andere gevaarlijke stoffen.</p> <p>In december 2018 is gestart met het gebruik van deze EHS-module voor de registratie van chroom-6 in materieel. Op basis van ervaring en inzicht bij de chroom-6 registratie loopt hiervoor nu een verbetertraject om een efficiënter en effectiever gebruik van deze EHS-module mogelijk te maken.</p> <p>Voor het structurelere en systematische gebruik van IT voor de hele keten van gevaarlijke stoffen (van aanschaf tot afstoting) en de vastgelegde informatie zijn grotere aanpassingen in de bedrijfsvoering en IT-systemen noodzakelijk. Dit is een meerjarig traject, waarbij moet worden aangesloten bij defensiebrede vervanging SAP door S4/HANA.</p>
<p>Maatregel 7: De voorlichting en communicatie over het gebruik van de detectiepen en het vastleggen van de resultaten in SAP heeft plaatsgevonden. Duidelijk is geworden dat de functionaliteit in SAP nog niet voldoende toepasbaar is op de werkvloer, waardoor het gebruik ervan achter blijft bij de verwachting. Vaak wordt de informatie vastgelegd in andere bestanden. De voorlichting wordt de komende maanden herhaald in combinatie met de aanpassingen van de functionaliteit (zie maatregel 6).</p>	<p>01-12 2018</p>	<p>De voorlichting en communicatie over het gebruik van de detectiepen en het vastleggen van de resultaten in SAP is uitgevoerd. Duidelijk is geworden dat de functionaliteit in SAP nog niet voldoende toepasbaar is op de werkvloer, waardoor het gebruik ervan achter blijft bij de verwachting. Vaak wordt de informatie vastgelegd in andere bestanden. Het vooraf testen op chroom-6 of de aanwezigheid nagaan in documentatie is inmiddels volledig ingeburgerd. Bovendien is men alert op de onverwachte aanwezigheid van chroom-6 en wordt in voorkomend geval op de juiste wijze gehandeld.</p>
<p>Maatregel 9: Zorg voor een werkwijze waardoor legitieme aanvragen voor dienstverlening op het gebied van chroom-6 (met name preventief medisch onderzoek (PMO) en metingen) met urgentie worden behandeld.</p>	<p>01-10 2019</p>	<p>Deze maatregel geldt voor het Coördinatiecentrum Expertise en Arbeidsomstandigheden en Gezondheid (CEAG, interne arbodienst) om de schaarse capaciteit zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten. Inmiddels heeft het CEAG haar werkwijze voor de projectcoördinatie aangepast en worden aanvragen van commandanten met betrekking tot chroom-6 sneller behandeld.</p>
<p>Maatregel 23: Neem het uitvoeren van periodieke metingen op in de bedrijfsvoering (jaarplanning) en de periodieke aanvraag dienstverlening door het CEAG.</p>	<p>31-12 2019</p>	<p>Voor chroom-6-blootstellingen is dit gerealiseerd waarbij het CEAG als interne Arbodienst een registerol vervult en overzicht heeft. Als onderdeel van de totale inventarisatie en blootstellingsbeoordelingen van gevaarlijke stoffen zijn en worden ook voor andere stoffen de periodieke metingen opgenomen in de jaarplanning.</p>
<p>Maatregel 24: Ontwikkel in samenwerking met de defensieonderdelen een centraal overzicht van blootstellingen en meetgegevens, beheer dit overzicht en geef op basis daarvan beleidsmatige adviezen aan de Directie Veiligheid.</p>	<p>31-12 2020</p>	<p>Deze maatregel ligt in het verlengde van maatregel 23 en geldt voor het CEAG, als de interne arbodienst van Defensie, die de metingen uitvoert. Daardoor ontstaat steeds meer inzicht in de blootstellingsniveaus voor bepaalde functies en functiegroepen en in de effectiviteit van de maatregelen. De meetgegevens zijn ook gebruikt voor het opstellen van een beheersregime bij ander overheidsinstanties. Het maakt het mogelijk te leren en te verbeteren, zowel op eenheidsniveau als defensiebreed. Het CEAG beziet de (on)mogelijkheden om op basis van de meetgegevens uit het overzicht een onderbouwing op te stellen om de bestaande veiligheidsmaatregelen om te zetten naar zogenoemde veilige werkwijzen volgens de eisen van de Inspectie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (I-SZW).</p>

4. Verbeteren van het veilig werken

Voor de veilige taakuitvoering zelf moet duidelijkheid bestaan over de risico's van het werk en over de veiligheidsmaatregelen. Goede regelgeving, voorlichting en (bij)scholing met onder andere e-learnings zijn daarvoor een goede aanvulling op de vaktechnische opleidingen. Preventief medisch onderzoek en audits helpen personeel en leidinggevenden om inzicht te krijgen in het veilig werken en in mogelijke verbeteringen.

Maatregel	Planning	Voortgang en toelichting
Maatregel 10: Maak een concreet en uitvoerbaar plan zodat eind 2020 de nadere inventarisatie gevaarlijke stoffen voor CMR-stoffen (kankerverwekkende, mutagene en reprotoxische stoffen) gereed is, afgestemd op het defensiebrede project Nadere Inventarisatie Gevaarlijke Stoffen onder regie van CEAG.	01-11 2018	De maatregel zelf (een plan maken) is gerealiseerd en de defensieonderdelen zijn de nadere inventarisatie gevaarlijke stoffen (NIGS) aan het uitvoeren. De NIGS is een omvangrijk en langjarig traject vanwege de vele soorten stoffen die worden gebruikt en die kunnen vrijkomen bij het onderhoud van materieel. Het uitvoeren van de NIGS vergt blijvend aandacht, enerzijds door de grote variatie aan stoffen en bewerkingen en anderzijds door complexiteit bij beoordelen combinatie-blootstellingen per functie-groep. Daartoe is extra capaciteit beschikbaar gesteld en zijn cursussen en opleidingen verworven om veiligheidskundigen in dit vakgebied te scholen. De uitvoering van de NIGS is door de beperkingen vanwege COVID-19 vertraagd. Zo werden te beoordelen werkzaamheden niet of minder uitgevoerd en het meten zelf was geen vitale activiteit. Gevolgd wordt of en bij welke eenheden vertraging ontstaat. Uit de voortgangsrapportages en inspectieresultaten van I-SZW blijkt dat goede voortgang wordt geboekt.
Maatregel 16: Zorg voor de afronding van de nadere RI&E van de lasprocessen.	01-03 2019	Deze maatregel heeft primair betrekking op de vormen van lassen waarbij chroom-6 als onderdeel van de lasrook kan vrijkomen. Hiervoor is de RI&E uitgevoerd en worden - waar nodig - maatregelen genomen. Denk bijvoorbeeld aan betere afzuiging en ruimteventilatie om te zorgen voor een zo laag mogelijke hoeveelheid lasrook. De bestaande maatregelen voldoen om de blootstelling lasrook onder de grenswaarden te houden. Met het recent vaststellen van de defensiebrede regelgeving over de risicobeheersing door lasrook zal ook een actualisatie van de voorzieningen worden uitgevoerd. Als onderdeel van de NIGS (zie maatregel 10) worden ook de risicobeoordelingen van de lasprocessen waarbij geen chroom-6 vrijkomt uitgevoerd. Daarom blijft deze maatregel voorlopig nog gekenmerkt als 'vraagt aandacht'.
Maatregel 17: Stel de defensiebrede regelgeving over 'veilig lassen' vast als bijlage bij de HDBV Aanwijzing 022.	01-05 2019	Op 5 september 2019 is de regelgeving voor het veilig lassen formeel vastgesteld in de vorm van een defensiebrede aanwijzing HDBV21b en is de implementatie gestart. Uiteraard hebben de eenheden waar wordt gelast ook nu al werkinstructies om veilig te kunnen lassen. Deze defensiebrede regelgeving geeft aanwijzingen om tot verbetering en borging te komen en wordt gebruikt als toetsingskader bij de (risico)beoordeling van het lassen.
Maatregel 18: Ontwikkel een e-learning module 'veilig werken met chroom-6' voor instructie en periodieke bijscholing.	01-05 2019	Het CLSK heeft deze e-learning module gerealiseerd. De e-learning is niet alleen bedoeld voor het personeel van CLSK (waar de meeste werkzaamheden met chroom-6 worden uitgevoerd), maar is ook geschikt voor de andere defensieonderdelen. De e-learning bevat ook een toets die medewerkers jaarlijks moeten maken (en halen). De resultaten daarvan worden digitaal vastgelegd. De e-learning en het periodiek herhalen wordt eerst ingevoerd bij de luchtmachteenheden, daarna volgen de overige defensieonderdelen. De ervaringen worden gebruikt voor de ontwikkeling van een e-learning gevaarlijke stoffen. Deze e-learning wordt momenteel ontwikkeld en is naar verwachting eind 2020 gereed voor productie.
Maatregel 20: Neem in lokale procedures/bedrijfsnoodplannen een protocol op om adequaat te kunnen reageren op ongeplande blootstellingen/incidenten met betrekking tot chroom-6.	31-12 2018	Deze maatregel is bedoeld om duidelijkheid te hebben over de acties in geval van een ongeplande, incidentele blootstelling. Deze acties zijn vastgelegd in de defensiebrede regelgeving en bij eenheden verwerkt in de noodplannen. Op basis van ervaringen worden protocollen aangepast en bekendgemaakt met onder andere een defensiebrede poster. De meldingen van chroom-6 gerelateerde situaties staan op internet (www.defensie.nl) en worden gedeeld met de centrales voor overheidspersoneel.
Maatregel 22: Organiseer periodiek een preventief medisch onderzoek voor 'chroomwerkers' met ondersteuning van CEAG.	31-12 2019	CEAG is in staat door het verbeterplan PMO's deze voor de chroomwerkers uit te voeren. Zo is er een raamcontract afgesloten met een externe partner voor extra capaciteit. Na het wegwerken van de achterstanden worden PMO's als onderdeel van een defensiebrede systematiek uitgevoerd.
Maatregel 25: Laat vanaf 2019 jaarlijks audits uitvoeren die inzicht geven in de beheersing van chroom-6.	31-12 2020	Deze audits worden in 2020 uitgevoerd, deels als onderdeel van "veiligheidsbrede" audits zoals beschreven in het plan veiligheid. Nog niet bij alle defensieonderdelen is voldoende auditcapaciteit beschikbaar; bij CLSK - als onderdeel met de meeste werkzaamheden aan chroomhoudend materieel - zijn deze audits ingeregeld. Hetzelfde geldt voor CZSK. Bij CLAS is vertraging opgelopen bij het oprichten van de bedrijfsveiligheids-organisatie en de daarin opgenomen auditcapaciteit. Met het huidige tempo van vulling kan eind 2020 worden gestart met het uitvoeren van audits. Pas later in 2021 wordt dit structureel ingeregeld.

Voortgangsrapportage

Plan van aanpak beheersing chroom-6 Defensie

Dit is een uitgave van de Directie Veiligheid van het Ministerie van Defensie

